

Preek 28-02-2016

Ds Jaco Zuurmond

3e van de Veertigdagen

Hebreeën 7, 15-28 / Lucas 22, 66-71

Mijmeren over een hemelse hogepriester... Melchizedek... koning van de gerechtigheid.

Gemeente van de eeuwige...

Dit is zo'n moment dat je beseft – althans, zelf heb ik sterk dat gevoel – dat wij moderne Hollandse protestanten toch eigenlijk maar arme prutsers zijn in de wereld van Bijbel en geloof.

Een combinatie van lezingen en Psalm als ons vandaag wordt aangeboden gaat zo onvoorstelbaar diep. De Messiaanse Psalm bij uitstek – Ps 110 – waardoor beide lezingen van vanmorgen met elkaar verbonden worden - is in geschiedenis van zowel Jodendom als christendom aanleiding geweest tot ontelbare ongekennd diepzinnige bespiegelingen. Over dat mysterieuze en tegelijk ergens zo hoopvolle beeld van die priester voor eeuwig... raakten synagoge en kerk niet uit-gemediteerd. Paulus – of wie ook maar de schrijver was van de Hebreeënbrief – laat ons vandaag zo'n prachtig staaltje rabbijnse exegese van de Psalm zien.

Maar eerlijk gezegd – dit gaat het ons toch behoorlijk boven de pet? De souplesse waarmee de schrijver van de Hebreeënbrief uit de oude Joodse Bijbel citeert... de combinatie van vrijheid, speelsheid én tegelijk diepgang en rijkdom is een manier van omgaan met de Bijbel die ons vreemd geworden is. Daar kunnen we ons vanmorgen eenvoudig van af maken door met Van Gaal te zeggen: "Is die Paulus nou zo dom of ben ik zo slim". Maar ik vrees dat het toch anders ligt. Liever beken ik dat ik mij op een moment als dit toch maar een klein prutsertje voel. En dat ik maar al te goed beseft dat wij moderne lezers in wat we vanmorgen bedenken bij die wonderlijke passage uit Hebreeën, niet gehinderd worden door al te veel kennis van zaken.

En toch... en toch... kan dat beeld van die hemelse hogepriester ons, gelovigen van 2016, niet toch nog ergens raken? Zullen we vanmorgen toch eens proberen echt ons uiterste best te doen om dat beeld toe te laten. – Hoe vreemd het ons ook is... Hoe vreemd het ons zélf in onze geloofstaal ook geworden is... [1]. En kan misschien juist die wonderlijke Hebreeën-exegese van dat Melchizedekverhaal en die Melchizedekpsalm ons ook ergens wat helpen, vandaag? Laten we het, ondanks alle vervreemding, toch eens proberen.

Om bij het begin te beginnen: Al in het oerverhaal - zoals in de inleiding gezegd: in het boek Genesis - is Melchizedek een zeer intrigerende figuur. Koning van Salem, zo wordt hij genoemd – van Jeruzalem dus. En daarmee is hij een soort voorafschaduw van David – alleen lang, lang, lang vóórdat David Jeruzalem tot hoofdstad van Israël maakte - sterker nog, lang voordat er überhaupt sprake is van een stad Jeruzalem.

Vervolgens wordt Melchizedek 'priester van de allerhoogste God' genoemd. Alleen... er was nog helemaal geen tempel... Sterker nog... de priesters van de allerhoogste God stammen alle uit het volk Israël, uit de stam Levi om precies te zijn... Maar dat volk Israël moet nog helemaal groeien – Abraham is immers de oer-vader van dit volk.

De tienden die Abraham in dat miniverhaal aan Melchizedek betaalt... – u voelt 'm al – komen rechtstreeks uit de tempelwetten die pas eeuwen later door Mozes zullen worden ingesteld.

En tenslotte komt deze Melchizedek met brood en met wijn... lang voordat het avondmaal door Jezus zal worden ingesteld.

Door alle eeuwen heen hebben zowel Joodse als christelijke lezers van dit wonderlijke verhaal gezien dat Melchizedek a.h.w. uit een andere tijd het Abrahamverhaal komt binnengelopen. Hij geeft, haast letterlijk, een voorsmaak van toekomst... van goede toekomst.

Zijn naam is dan ook prachtig. Melchizedek – melech zadik – dat betekent 'koning van de gerechtigheid'. En zijn handelen is handelen is helemaal conform zijn naam. In dat miniverhaal, waar

allerlei koningen al oorlogvoerend en slachtoffers makend over elkaar heen buitelen is Melchizedek ineens een andere koning... Koning van de gerechtigheid. En deze koning zegent Abraham, vanwege diens vredesmissie.

Nog even dat Abraham-verhaal... - toch nog even iets meer catechisatie - Lot was er zélf gaan wonen, in dat gebied, weet u nog. Omdat het zo vruchtbaar leek. Het is, kortom, het land van de hebzucht – met oorlog als gevolg. Maar Abraham had verder gekeken en was elders getrokken. Abraham plaatste vrede boven winst, zogezegd. Totdat zijn neef Lot slachtoffer dreigt te worden van die hebzucht-oorlog. Dan grijpt hij in. Om te redden.

En dan is er dus, ineens, zomaar, die Melchizedek, die koning van de gerechtigheid. Die Abraham zegent... en die komt met brood en wijn...

En nu komt het misschien al iets dichterbij.

Want stel je voor – iemand die je zomaar zegent. Terwijl je geen idee hebt wie dat is. Hier, neem wat brood, zegt hij. En wat wijn. Tekenen van het goede leven... Terwijl de ene oorlog de andere uitlokt doet deze vreemdeling gewoon... vrede. Is deze vreemdeling gewoon... vrede. Geeft hij jou, tastbaar in jouw hand... vrede. Een eilandje vrede in een ruw bestaan. Stel het je voor... en dat kan je. O zeker, misschien denk je de volgende dag wel dat je gedroomd hebt. Maar de vrede gaat evengoed wél met jou mee. Na deze ontmoeting is de wereld ineens toch een beetje anders... Stel je voor... en dat kan je.

Het oerverhaal laat Melchizedek keurig een mysterie. Maar door alle eeuwen heen hebben mensen gevoeld hoe in een dergelijk verhaal... hoe in ervaringen als deze... - dat er zomaar iemand is die zegent... en dat die zegen ergens bij jou blijft - ... mensen hebben gevoeld hoe in dit soort ervaringen hemel en aarde elkaar even raken.

En precies daarom is precies dit miniverhaal over Abraham voor de schrijver van de Hebreeënbrief zo belangrijk. Omdat hemel en aarde elkaar raken... Omdat even ervaren wordt dat onze aarde... niet hélemaal aan zichzelf is overgelaten. Dat er soms, even, uit een ongrijpbare dimensie, ongekend ander, nieuw licht straalt... dat eindelijk onze hebzucht en de oorlog van allen tegen allen doorbreekt. Even raken hemel en aarde aan elkaar... Dat diepe verlangen... waar de Hebreeënbief over schrijft... is ons toch niet helemaal vreemd?

Even raken hemel en aarde aan elkaar... Dat... en nu gaan we een stap verder... dat is vanouds de taak van de priesters. Dat immers is de zin van het sacrament... dat hemel en aarde elkaar raken. Dat je hier op aarde éven hemel mag ervaren. Dat je even iets mag ervaren van een andere werkelijkheid – die groter is dan de onze, die uiteindelijk onze werkelijkheid draagt. Dat je even écht zegen mag ervaren... tastbaar zegen... Dat is wat het sacrament belooft... En dat is wat de priester mag doen.

Wij protestanten hebben het vaak een beetje moeilijk met priesters. Alsof die dichterbij God staan. Alsof zij bijna God zijn. Wat denken ze wel. En dus delen wij protestanten liever zelf het brood en de wijn... Zie óns eens goed zijn samen. ... Alsof wij bijna God zijn... Wat denken we wel...

Maar het is een lastige figuur, dat priesterschap. En dat weet ook de schrijver van de Hebreeënbrief. Aardse priesters zijn net als ieder ander aards mens met handen en voeten gebonden aan de zonde... aan de hebzucht, het kortzichtig eigenbelang dat zo veel kapot maakt, steeds weer. Priesters zijn geen haar beter. En daarom is dat offeren ook zo'n moeizame business. Een per definitie troebel en corrupt gebeuren. Met een hoog 'baron van Münchhausen-gehalte'. Wie hemel op aarde wil moet zich a.h.w. aan zijn eigen toupetje optillen uit het moeras.

Tenzij... tenzij... de hemel zelf zich tot de aarde wendt. En dat is de grote vreugde van de Hebreeënbrief. Dat is de grote vreugde van de Psalmist over dat oerverhaal van Melchizedek. De hemel zelf staat garant... Melchizedek laat een ander priesterschap zien. Een hemels priesterschap. En het mooie is... het raakt aan de aarde.

...

Zijn we er nog...? Met ons verstand ja, net... als we goed ons best doen kunnen we de logica van het beeld net mee maken. Maar ons gevoel... een hemels priesterschap... dat raakt, dat raken wil, aan onze aarde. Wat moeten we ons daar in vredesnaam bij voorstellen? Wat mogen we daarvan geloven?

Laten we vanmorgen niet te vroeg 'niets' zeggen.

Maar laten we nog één stapje verder ons best doen. Niet met ons verstand, maar met ons gevoel. Om toch te kijken of dat beeld die hemelse priester, die uit de eeuwigheid zomaar op ons toekomt, niet toch ergens onze nuchterheid kan doorbreken...

Ik doe een poging:

Onlangs tijdens een trouwgesprek gaf de, verder niet kerkelijke, bruidegom aan het jammer te vinden dat de burgerlijke stand slechts om trouw vraagt 'tot de dood jullie scheidt'. Die belofte was hem eigenlijk te weinig. Hij ervoer die clausule van 'tot de dood ons scheidt' als een beperking. Maar hij wilde juist helemaal geen beperkte belofte spreken. Zijn liefde voor zijn bruid was naar zijn gevoel juist onbeperkt – en dát wilde hij uitspreken. Zijn liefde was juist groter dan zijn beperkte ik, zo ervoer hij. Zijn liefde voelde eeuwig...

Tja, dan kom je er dus niet met alleen een ambtenaar van de burgerlijke stand. Dan moet er wel een priester bij... of een dominee.

En wij, als we ook maar iets mee kunnen voelen van deze liefhebbende bruidegom – en dat kunnen we – wij komen er dan niet met alleen ons nuchtere Calvinistische verstand. Als we deze jonge bruidegom iets gunnen, iets meer dan alleen maar romantiek... dan komen we er niet zonder... een beetje hemel op aarde. Een beetje 'sacrament'. Een beetje eeuwigheid... die even raakt aan onze tijd. Zoals in het verhaal van Melchizedek even de eeuwigheid raakte aan onze tijd.

De eeuwigheid relativeert ons aardse leven op een heilzame wijze. Er is een groter gelijk dan het mijne. (Zoals de eeuwige priester groter is dan de aardse priester). De eeuwigheid onttrekt zich uiteindelijk aan al mijn macht en al mijn kennen... en voorkomt zo dat ik mij almachtig waan. Maar tegelijk blijft de eeuwigheid door alles heen komen met brood en met wijn. Met vrede, met zegen, met liefde. Ook als bij ons, bij mij, alles ophoudt.

Soms kom je niet zonder hemel uit. En dan is het goed dat dat verhaal van die hemelse priester er is. Het is maar een beeld, natuurlijk. We hebben geen idee wat we ons er bij voor moeten stellen. En dat is maar goed ook. Maar ondertussen... bedenk maar een mooier beeld. Bedenk maar een mooier beeld, dan dat van die hemelse priester... die het goede van onze aarde bewaart, die de aardse vrede bewaart en zegent, dwars tegen al onze hebzucht in... die de liefde bewaart, dwars door alle vergeefsheid heen.

De bruidegom, in zijn oneindige liefde voor zijn bruid, had het zó goed begrepen: Zonder hemel komen wij hier op aarde niet uit. En dus laten wij in onze beeldtaal de overledene die wij zo missen toch maar door engelen in Abrahams schoot dragen. Laten we Petrus aan de hemelpoort het gesprek aangaan over het onrecht op aarde, met die dappere socialist die veel te jong stierf. En horen we klarenstoten door de hemel klinken als daar een klein kindje binnen gewandeld komt...

O ja, het zijn maar beelden... En dat weten we. Maar bedenk ondertussen maar betere taal...

Aan de rechterhand van God de vader is ons verlangen naar recht en vrede en liefde wel bewaard. Wordt de pijn om veel te veel onrecht gedeeld en gedragen. Eeuwig... Boven alle tijden, boven alle plaatsen.

En soms, even, meldt zich die hemel op aarde.

Opdat wij nooit vergeten... wat leven is.

Laat het zo zijn.

Amen.